

INLEIDING.

Boyle is algemeen bekend door de Wet van Boyle, die inhoudt, dat voor een bepaalde hoeveelheid gas het product van volumen en spanning constant is. Deze wet heeft echter een geringe plaats in een van zijn minst belangrijke werken. Verder is hij bekend als grondlegger der moderne scheikunde en als voorstander der mechanische natuurbeschouwing. Vergeten is vrijwel, dat hij tot de vooraanstaande verdedigers der christelijke religie behoort. Deze volgorde van bekendheid is het omgekeerde van wat hij zelf bedoeld en verwacht heeft. Hij beoefende de chemie omdat zij materiaal leverde voor de natuurphilosophie en de natuurphilosophie stond voor hem geheel in dienst van de religie. De verheerlijking van den Schepper door de kennis van Zijn schepping beschouwde Boyle als zijn hoogste levenstaak.

Het is te betreuren, dat zijn apologetische werk, ook onder zijn geestverwanten, zoo zeer in het vergeetboek geraakt is ¹⁾. De verdedigers der christelijke religie uit de 18de en 19de eeuw zijn vrijwel uitsluitend leken in de natuurwetenschap; zij staan dikwijls naïef en angstvallig tegenover die gevreesde macht; met gretigheid grijpen zij naar het argument, dat vooraanstaande natuuronderzoekers toch ook wel geloovig waren.

Boyle echter staat veel sterker, daar hij zelf een der voornaamste promotors van de mechanische philosophie is en toch zijn godsdienst allermint voor den Zondag bewaart. Hij vreest het determinisme niet, daar hij het zelf tot op zekere hoogte aanhangt; hij heeft een keur van argumenten, die zelfs den 19de-eeuwschen materialist te denken zouden hebben gegeven.

Zijn physico-theologische werken bevatten de eerste breede uiteenzetting van de verhouding tusschen de jonge, „moderne” natuurwetenschap en de religie; voor het eerst wordt daarin de deterministische wereldbeschouwing, die sedert Gassendi en Descartes opkwam ²⁾, geconfronteerd met het christelijk geloof. Zijn uiteenzettingen zijn origineeler en frisscher dan die uit de sedert Newton losgebroken lawine van teleologische litteratuur van de 18de eeuw, die meestal veel meer tot deïsme neigt en reeds onder invloed van Locke staat. Maar ondanks het feit, dat zijn werk in de 17de eeuw grooten invloed had en hij de reeks van natuurphilosophische, apolo-

¹⁾ Wijlen Dr. van Deventer, zelf een bewonderaar van Boyle, spoorde mij in 1930 aan tot dit onderzoek.

²⁾ Niet sedert Newton, zooals ten onrechte wel beweerd wordt. Zie volgende noot.